

ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΕΣΑ

Εννοιολογικές οριοθετήσεις/αποσαφηνίσεις. Οι σχέσεις της Γενικής με την Τοπική Ιστορία. Η Τοπική Ιστορία ως ερευνητικό πεδίο στο εξωτερικό και την Ελλάδα: ιστορική επισκόπηση.

Τοπική Ιστορία και ζητήματα έρευνας: **Θεματολογία, πηγές, μεθοδολογία**

Διδάσκουσα: Αγγελική Μουζακίτη

Για το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχουν αντληθεί πληροφορίες από:

Μελέτες

Παληκίδης, Α.(2010). Διδακτική της Τοπικής Ιστορίας. *Στοιχεία Ιστορίας του Νομού Καβάλας. Πρακτικά του Σεμιναρίου Τοπικής Ιστορίας που διοργανώθηκε από τον Δήμο Καβάλας 27 Ιανουαρίου-22 Μαρτίου 2010.* Επιμέλεια Ν. Ρουδομέτωφ, σσ.13-51.

Σακκά, Β. (2020). *Τοπική Ιστορία: Ο Χρόνος δίπλα μας. Προσεγγίσεις.* Όμιλος για την Ιστορική Εκπαίδευση στην Ελλάδα.

Ταμίσογλου, Χ.(2021). *ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ. Από τις θεωρητικές στις εκπαιδευτικές της εκφάνσεις.* Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Φωτογραφικά αρχεία και τεκμήρια από:

-Αγγελική Μουζακίτη

-Άκη Βιδινιώτη

-Αλέξανδρο Μελίδη

-Συλλογή διαδικτυακής ομάδας *Η Κέρκυρα να γίνει πραγματικά μνημείο UNESCO*

Εννοιολογικές Οριοθετήσεις

Τοπική Ιστορία

Τόπος + Ιστορία

Η έρευνα του **παρελθόντος** ενός τόπου

ΒΑΣΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑ: ΠΩΣ ΟΡΙΖΕΤΑΙ Ο ΤΟΠΟΣ

Νοηματοδοτήσεις και οριοθετήσεις της Τοπικής Ιστορίας από Έλληνες και ξένους επιστήμονες

- Ο μελετητής Finberg σε διάλεξή του το 1952 εισάγει τον όρο *τοπική Κοινότητα (Local Community)* → Άρα *Κοινοτική Ιστορία*
 - Οι Kyvig και Martin(2010) κάνουν λόγο για *Nearby History (Εγγύς/Κουτινή Ιστορία)* → Αντικείμενο είναι το άτομο και ό,τι το περιβάλλει (Οικογενειακή Ιστορία)
 - Ο τόπος ως...
 - *ιδιαίτερη πατρίδα*
 - *περιοχή*
 - *επαρχία*
 - *πόλη*
- (Ταμίσογλου, 2021: 20-21).

Ο μελετητής Λεοντσίνης(1996) κάνει λόγο για *Landscape History*(Ιστορία του Τοπίου) Αντικείμενο έρευνας είναι κυρίως οι ανθρώπινες παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον(Ταμίσογλου, 21).

Οι αρχές της Τοπικής Ιστορίας σύμφωνα με τον Paul Leuillot(1967)

Πηγή: Ταμίσογλου, ό.π., 23)

- 1η αρχή: πηγάζει από τα σύγχρονα προβλήματα και οδηγείται στο παρελθόν.
- 2η αρχή: εστιάζει στην ποιότητα και όχι σε ποσοτικά και στατιστικά δεδομένα.
- 3η αρχή: είναι «ευέλικτη/χαλαρή» (à mailles lâches) τόσο από άποψη χρόνου όσο και μεθοδολογικής προσέγγισης.
- 4η αρχή: εστιάζει σε τομείς και στις δομές τους.
- 5η αρχή: είναι απτή, σαφής και πλησιάζει την καθημερινή ζωή και την πραγματική πρακτική, το «αόρατο καθημερινό» (de l'invisible quotidien).
- 6η αρχή: είναι διαφοροποιημένη (différentielle), υπό την έννοια ότι προσπαθεί να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ του ρυθμού της γενικότερης εξέλιξης και του ρυθμού της ιδιαίτερης εξέλιξης των περιοχών.

Λεοντσίνης και Ρεπούση(2001): *«Η Τοπική Ιστορία είναι ένα πεδίο το οποίο φέρει έντονα το στοιχείο του τόπου και εμπεριέχει ένα ευρύ φάσμα ερευνητικών προσεγγίσεων»*

Beckett(2007): *«Η Τοπική Ιστορία είναι γύρω μας. Η οικογένειά μας, το σπίτι μας, ο δρόμος μας, η κοινότητά μας, όλα έχουν μια ιστορία»*

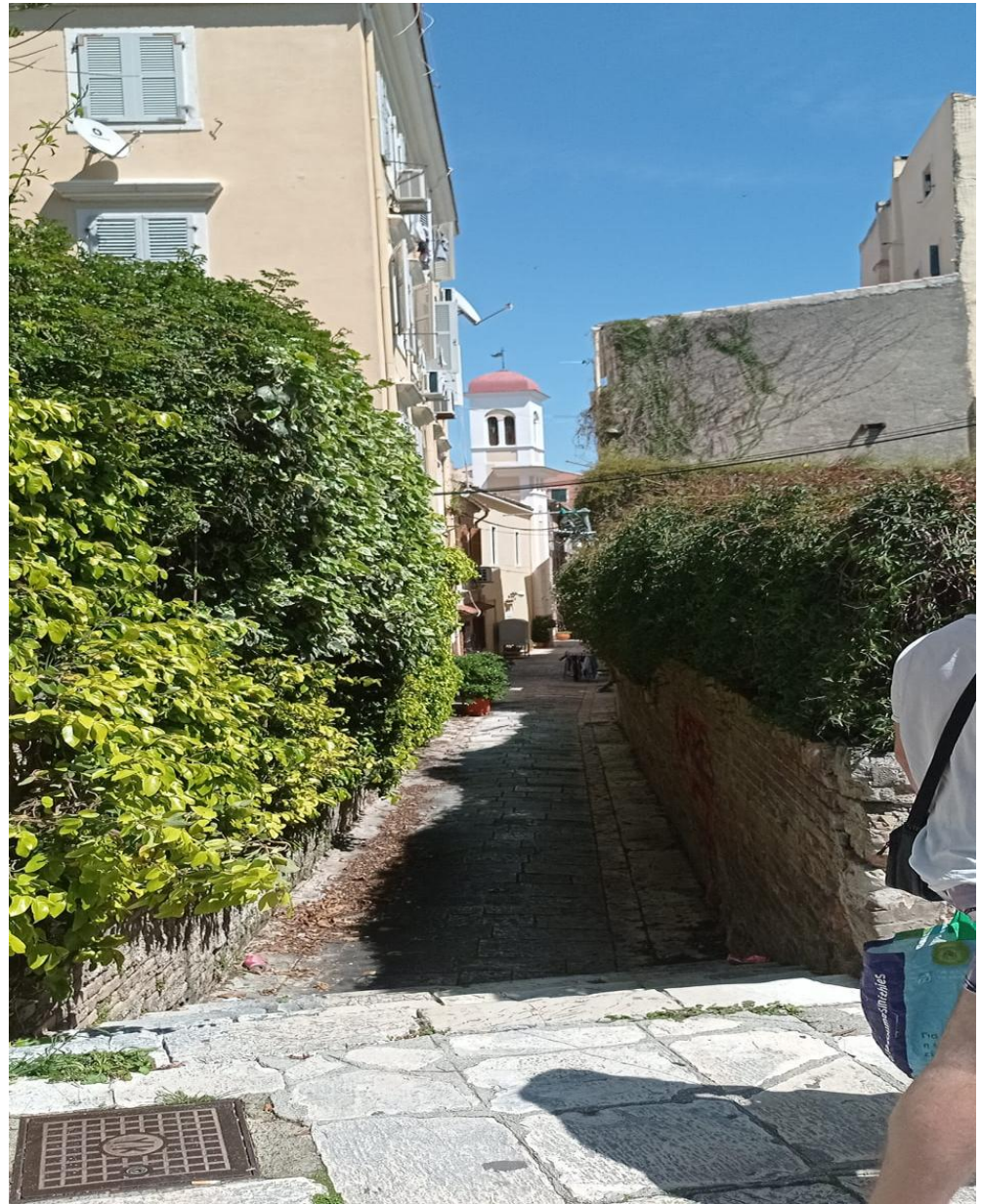
(Ταμίσογλου, ό.π., 24).

«Η έρευνα της ιστορίας μιας περιοχής, μιας κοινότητας ανθρώπων, σε όλες της τις διαστάσεις, μέσα από μια ποικιλία πηγών» (Σακκά, 2020).

Φωτογραφία: Αγγελική Μουζακίτη

Τι μελετά η Τοπική Ιστορία;

Τόπος: (γεωφυσικό περιβάλλον, δομημένο τοπίο, συνοικισμός, χωριό, κωμόπολη, πόλη, επαρχία, περιφέρεια). Τα κτίρια, οι πλατείες, οι δρόμοι, τα λιμάνια, οι βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες κτλ.)

Τελετουργίες και δρώμενα στο
ιστορικό κέντρο της Κέρκυρας:
Φωτογραφία Αγγελική
Μουζακίτη

Κέρκυρα, Παλιό Λιμάνι

Άνθρωποι:οι
ανθρώπινες
δραστηριότητες, η
ανθρώπινη
καθημερινότητα σε όλες
της τις
εκφάνσεις(επαγγέλματα,
εκπαίδευση, κατοικία,
ένδυση, συνήθειες,
θρησκευτική, κοινωνική
και πολιτισμική ζωή
κτλ.)

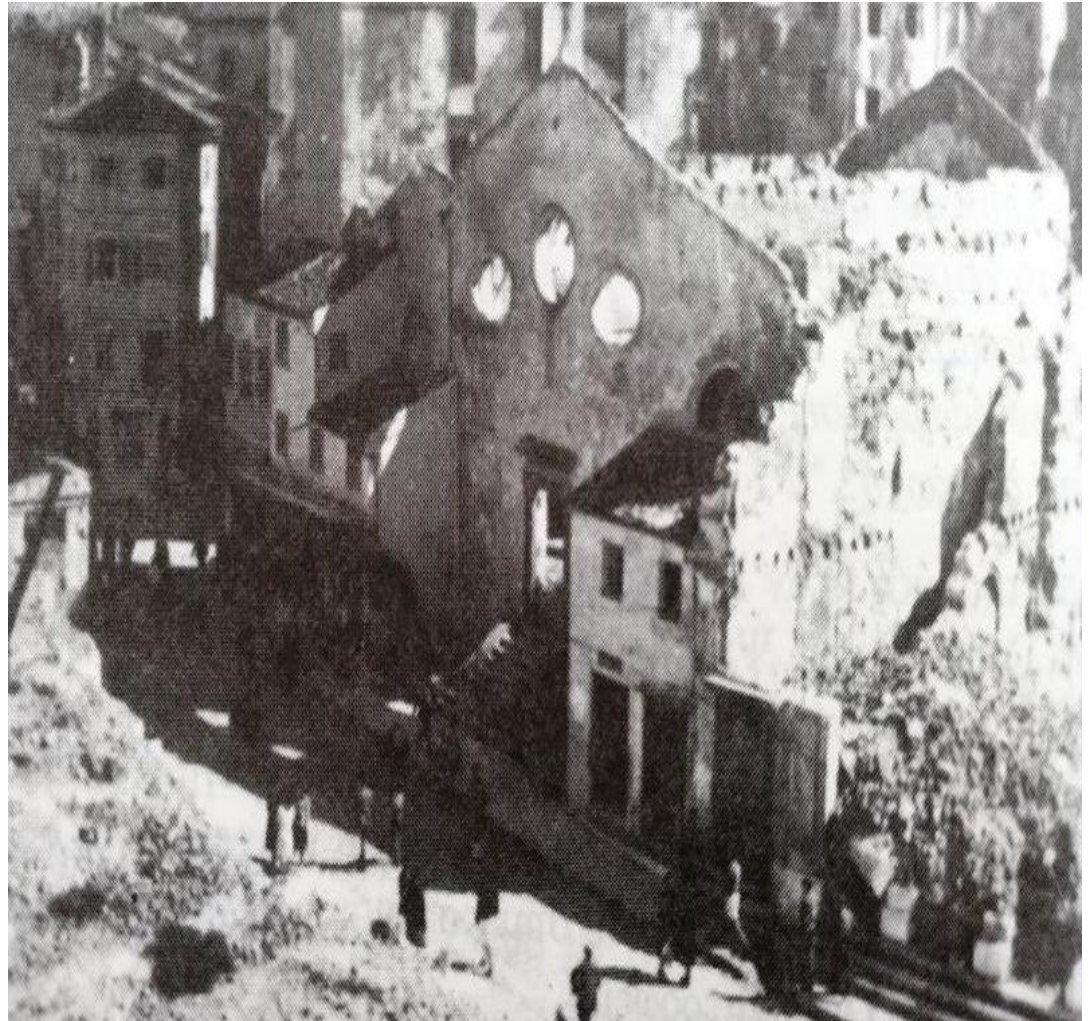
Πηγή:

<https://www.sindetiras.gr/neo/13-septemvri-1943-i-kerkyra-flegetai/>

Η ιστορία γεγονότων που έλαβαν χώρα μέσα στην περιοχή αυτή ή προσώπων που ήρθαν σε επαφή με την κοινωνία αυτή και την επηρέασαν.

Π.χ. ο βομβαρδισμός της Κέρκυρας από τους Γερμανούς τον Σεπτέμβριο του 1943.

Υλικές και ανθρώπινες απώλειες, οι καταστροφές εμβληματικών κτιρίων...

Ένα χαρακτηριστικό δείγμα πονήματος τοπικής ιστορίας με επίκεντρο τα
δραματικά γεγονότα του 1943

Οι αναπαραστάσεις του παρελθόντος στον δημόσιο λόγο και τόπο.

Για παράδειγμα: Η ιστορία του 2^{ου} Γυμνασίου Κέρκυρας/ Η πρώτη αυθόρμητη αντιφασιστική εκδήλωση των μαθητών/τριών τον Νοέμβριο του 1941

Πηγή για τα γεγονότα εκείνης
της εποχής:

*Ζούμπος, Γ. Το Πρωτοκυριακό
του 1941.*

<https://www.corfuhistory.eu/?p=15493>

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΤΙΚΟ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟ ΠΟΥ
ΕΓΙΝΕ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΑΝ ΟΙ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΟΥ Β ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΜΕΤΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΣΚΗΝΩΜΑΤΟΣ ΤΟΥ
ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΥΡΙΑΚΟ ΤΟΥ
1941. ΣΕ ΑΝΑΜΝΗΣΗ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΓΕΓΟΝΟΤΟΣ
ΚΆΘΕ ΧΡΟΝΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΥΡΙΑΚΟ ΤΟΥ
ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ΑΜΕΣΩΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΛΙΤΑΝΕΙΑ
ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΤΟΥ Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗ
ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΑΝΩ ΚΟΡΑΚΙΑΝΑΣ "ΣΠΥΡΟΣ
ΣΑΜΑΡΑΣ" ΠΟΥ ΠΑΙΑΝΙΖΕΙ ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ
ΚΟΜΜΑΤΙ- "ΚΕΡΚΥΡΑ- ΠΑΠΙΑ ΠΟΥ
ΚΟΡΦΟΛΟΥΖΕΣΑΙ"

Προϋποθέσεις για την προσέγγιση της Τοπικής Ιστορίας

- Γνώση των μεθόδων και των προσεγγίσεων της Γενικής Ιστορίας
- Γνώση των γενικών αξόνων της ιστορίας του τόπου
- Υιοθέτηση οπτικών, μεθόδων και προσεγγίσεων της Νέας Ιστορίας(Κοινωνική Ιστορία, Προφορική Ιστορία, αξιοποίηση μικροϊστοριών)

Γενικές κατηγορίες πηγών

1. **Πρωτογενείς ή άμεσες πηγές:** είναι εκείνες που προέρχονται από μια συγκεκριμένη περίοδο του παρελθόντος, σύγχρονη με αυτή που μελετά ο ιστορικός.
2. **Δευτερογενείς ή έμμεσες πηγές:** είναι οι μεταγενέστερες ερμηνείες. Σημαντικότερες δευτερογενείς πηγές είναι τα ιστοριογραφικά έργα.

1. Επίσημες πηγές: είναι εκείνες που προέρχονται από τα πολιτειακά θεσμικά όργανα (κυβέρνηση, βουλή κλπ), τις κρατικές υπηρεσίες, άλλες κατηγορίες θεσμοποιημένων συσσωματώσεων (εκκλησίες, επιμελητήρια, συνδικάτα, κόμματα σύλλογοι κλπ), τις διεθνείς σχέσεις μεταξύ των χωρών (διαπραγματεύσεις, συνθήκες) κλπ

2. Ανεπίσημες πηγές: είναι εκείνες που προέρχονται από ιδιώτες ή και από επίσημους φορείς, χωρίς όμως να αποτελούν δημοσιεύσιμο για την εποχή τους υλικό (π.χ. εμπιστευτικά σημειώματα, υπομνήματα κλπ).

Δημοσιευμένες πηγές: είναι εκείνες που ύστερα από σχετική επιλογή, επεξεργασία και, ενδεχομένως, σχολιασμό, έχουν εκδοθεί, σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή, από υπηρεσίες, ιδρύματα, οργανώσεις, εταιρείες ή πρόσωπα.

Αδημοσίευτες πηγές: είναι εκείνες που δεν έχουν δημοσιευθεί και βρίσκονται σε επίσημα ή ανεπίσημα αρχεία, ιδιωτικές συλλογές ή βρίσκονται στην κατοχή απλών ανθρώπων.

Ταμίσογλου, Χ.(2021). *ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ. Από τις θεωρητικές στις εκπαιδευτικές της εκφάνσεις*.
Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

*Πηγές της διδασκαλίας της Τοπικής Ιστορίας
σύμφωνα με τους Ασωνίτη και Παππά (2007: 24)*

Πηγές της Τοπικής Ιστορίας

- Φυσικό και δομημένο τοπίο
- Αρχειακά έγγραφα
- Επιστολές
- Εφημερίδες και περιοδικά
- Προφορική παράδοση και μαρτυρίες
- Φωτογραφίες, χάρτες
- Υλικοτεχνικές υποδομές, μηχανές, εργαλεία, σκεύη
- Ενδυμασία, διακόσμηση
- Σφραγίδες, γραμματόσημα, νομίσματα
- Κινηματογραφικά και τηλεοπτικά ντοκουμέντα
- Ηχητικές και ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης
- Εικαστικά και λογοτεχνικά έργα
- Απογραφές και στατιστικοί πίνακες

Φυσικό και δομημένο τοπίο

Π.χ. το νησί Βίδο στην Κέρκυρα

Μνημειακοί χώροι στο νησί Βίδο

Δημόσια μνημεία

Π.χ. Το μνημείο Γεωργιάκη

Το Μνημείο Ολοκαυτώματος στην Εβραϊκή Συνοικία στην Κέρκυρα

Τόποι μνήμης

Η νησίδα Λαζαρετο

Αρχειακό υλικό

Δημόσια/Ιδιωτικά Αρχεία

Εφημερίδες και περιοδικά

Πηγή: https://www.corfuhistory.eu/?page_id=12282

ΕΦΘΑΣΕΝ ΕΙΣ ΚΕΡΚΥΡΑΝ Ο ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΤΙΤΟ

Ἐνδουσιώδης λαϊκὴ ὑποδοχή

ΟΙ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΟΙ ΕΠΙΘΥΜΟΥΝ ΝΑ ΜΗ ΠΡΟΣΔΟΘΗ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΙΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ

ΑΓΝΩΣΤΟΣ Η ΗΜΕΡΑ ΜΕΤΑΒΑΣΕΩΣ
ΕΙΣ ΚΕΡΚΥΡΑΝ ΤΟΥ κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Ὁ πρόεδρος τῆς Γιουγκοσλαβίας στρατάρχης Γιόζεφ Μπρόζ Τίτο καὶ ἡ σύζυγός του κ. Γιόβανκα Μπρόζ, ἀπιδαινοντες τοῦ εκπαιδευτικοῦ «Γκάλεμπ» εἰκόνατος χθὲς τὴν 9 π. μ. εἰς Κέρκυραν, γενόμενοι δεκτοὶ ὑπὸ τῶν Βασιλέων, ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας τοῦ συγκεντρωθέντος πρὸς ὑποδοχὴν τῶν λαοῦ τῆς πόλεως. Κατὰ τὰς ἐκ Κερκυρας δημοσιογραφικὰς πληροφορίες— ἐπὶ τῶν ὁποίων ὅμως οὐδεμία ἐπίσημος ἀνακοίνωσις κατέστη δυνατὴν νὰ ὑπάρῃ ἔνταῦθα— τὸ προεδρικὸν ζεύγος τῆς Γιουγκοσλαβίας, τὸ ὁποῖον ἀπὸ χθὲς οἰλοῦνται ὑπὸ τῶν Βασιλέων εἰς τὸ ἀνάκτορον «Μόν Ρεπό», δὲν πρόκειται νὰ παρατείνῃ τὴν παραμονὴν του εἰς Κέρκυραν πέραν τοῦ Σαββάτου, ἐνὸς κατὰ τὴν ἀρχικὴν ἀνακοίνωσιν ἡ φιλικὴ ἐπίσκεψις του πρὸς

τοὺς Ἑλληνας Βασιλεῖς θὰ ᾔητο διαρκεῖς ἐνδεκα ἡμερῶν.

Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ κρατοῦσα χθὲς εἰς Ἀθήνας ἐντύπωσις περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἐπισκέψεως καὶ τῶν συννομιλιῶν, τὰς ὁποίας πρόκειται νὰ ἔχῃ ἐπ' εὐκαιρία ὁ στρατάρχης Τίτο, δὲν συνέπιπτε μετ' ἐκείνην, τὴν ὁποίαν μετέδιδον τὰ ἔθνα δημοσιογραφικὰ πρακτορεία.

Πόσῳ γὰρ εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐνὸς ἐπεγραμμίζετο ἡ σημασία τῆς ἐπισκέψεως ὡς ἀποδείξις τῶν ἀγαθῶν φιλικῶν σχέσεων, αἱ ὁποῖαι συνδέουσιν τὰς δύο χώρας, ταύτα χρόνως ἀπεργάγετο νὰ προσδοκῇ εἰς τὴν ἐπισκεψὴν ἡ σημασία διένους γεγονότος, ἐκ τοῦ ὁποίου εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ προκύβῃ νέα στοιχεῖα διὰ τὰς σχέσεις τῶν δύο χωρῶν καὶ τὸν δι-θνήν προανατολισμὸν τῶν.

Εἰδικότερον ἐκ τῶν ἡμερῶν ἐληλινικῶν κώλων ἐληλυθότος πλήρης ἀγνοία περὶ προβλήσεως τυχόν τοῦ στρατάρχου Τίτο ὅπως προσεφίξη τὴν μεσοδόξιν του διὰ τὴν μείωσιν τῆς

Ο ΔΟΥΞ ΤΟΥ
EMMESON ΕΡ

Ἡ ἄφιξις τοῦ προέδρου Τίτο εἰς τὴν Κέρκυραν

Ἀπὸ τὴν ὄψιν εἰς Κέρκυραν τοῦ Προέδρου Τίτο καὶ τῆς συζύγου του, τοὺς ὁποίους ἀνέμεναν καὶ ἀπεδέχθησαν εἰς τὴν ἀποβάθρην οἱ Βασιλεῖς. Ἀνωτέρω ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ: Ἡ σύζυγος τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Προέδρου, ἡ Βασιλισσα Φρειδερίκη, ὁ στρατάρχης Τίτο, ὁ Βασιλεὺς, ἡ Πριγκίπισσα Σοφία καὶ ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος μετ' ἐστὲν δοκίμου τοῦ Β. Ναυτικοῦ.

Η ΝΕΑ Κ.Υ.Π.

Ἡ ἐξαγγελθεῖσα ἀπόφασις περὶ ὁργανώσεως «εἰδικῆς ὑπηρεσίας» πρὸς πάσας τῆς φοροδιαφυγῆς ἀποτελεῖ ἄκρως ἐπιπολασίαν καὶ ἐπικίνδυνον ἀντιμετώπισιν τοῦ προδήλτου, προκαλεῖ δὲ δικαίως σοδαρωτάτας ἀντιρρήσεις.

Δὲν ὑπάρχει κομμία ἀμφιβολία ὅτι αἱ φοροτεχνικαὶ μὲς υπηρεσίαι ἔχουν μεγάλα περιθώρια ὁργανώσεως πρὸς ἀρτιώτεραν δράσιν καὶ ὅτι ὑπάρχουν φοροφυγάδες πολλοί, ἐνὶ ἡ λαθὴ τοῦ ἐφόρου συλλεγμένοι συνήθως τοὺς πλέον νο-

τῆς νέας ὑπηρεσίας καὶ ἡ κατ' εὐδαιαν ἐξάρτησις τῆς ἀπὸ τῶν ὑπηρετῶν δὲ δημιουργησὶ πλείστας ὑπηρεσιακὰς δυσχερείας καὶ περιπλοκάς, θὰ τὴν καταστήσῃ διαβλητὴν καὶ θὰ γίνῃ ἀφορμὴ νῦν, ἀπροβλέπτου ἐκτάσεως, ταλαιπωριῶν διὰ τοὺς φορολογουμένους.

Τέλος ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως εἶναι δύσκολον νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν πῶς συμβάλλεται ὁ περιορισμὸς τῶν τεκμηρίων, εἰς τὸν ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι προέβη ἡ νομοθε-

Φωτογραφίες

Κέρκυρα - Μέλη της Αρμενικής κοινότητας στη Σπηλιά, με φόντο το εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου, το 1932.

Χάρτες

Πηγή: <https://www.corfu-museum.gr/index.php/el/328-historical-corfu-maps-and-topographical?showall=1>

Γκράφιτι

Προφορική Παράδοση και μαρτυρίες

Π.χ. Προφορικές μαρτυρίες για τον Β΄ Παγκόσμιο
Πόλεμο στην Κέρκυρα

Επιμέρους θέματα

- Η ιταλική κατοχή (1941-1943)
- Το πρωτοκύριακο του 1941 και η πρώτη αντιφασιστική εκδήλωση στην Κέρκυρα
- Ο βομβαρδισμός της Κέρκυρας από τους Γερμανούς το 1943
- Η τύχη των Εβραίων της Κέρκυρας

Μαρτυρία της Νίνα Βιτάλ, απογόνου επιζήσαντα του Ολοκαυτώματος

Are you looking for your mum?"

Λογοτεχνικά έργα

Ντοκιμαντέρ

POSTER FILMMAKER
FIRST TIME
OFFICIAL SELECTION

Semi Finalist
San Francisco
Indie Short
Festival
January 2022

OFFICIAL SELECTION
Festival del
Cinema di
Cefalù
2022

OFFICIAL SELECTION
San Francisco Greek
Film Festival
Modern Greek Film
Foundation
2022

THESSALONIKI
DOCUMENTARY
FESTIVAL
OFFICIAL SELECTION
2022

ΑΒΑ
ΥΤΕ
ΧΝΟ

ΤΕΤΑΡΤΗ
26 ΑΠΡΙΛΙΟΥ
21.00

ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΟΥ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ
**ΟΙ
ΕΒΡΑΙΟΙ**
ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

Εβραίοι της Κέρκυρας Μια πληθυσμιακή ομάδα
που αποτέλεσε σημαντικό κομμάτι του νησιού.
Όμως τα θλιβερά γεγονότα που συνέβησαν εις βάρος τους,
προστέθηκαν στη μαύρη σελίδα της ιστορίας της ανθρωπότητας

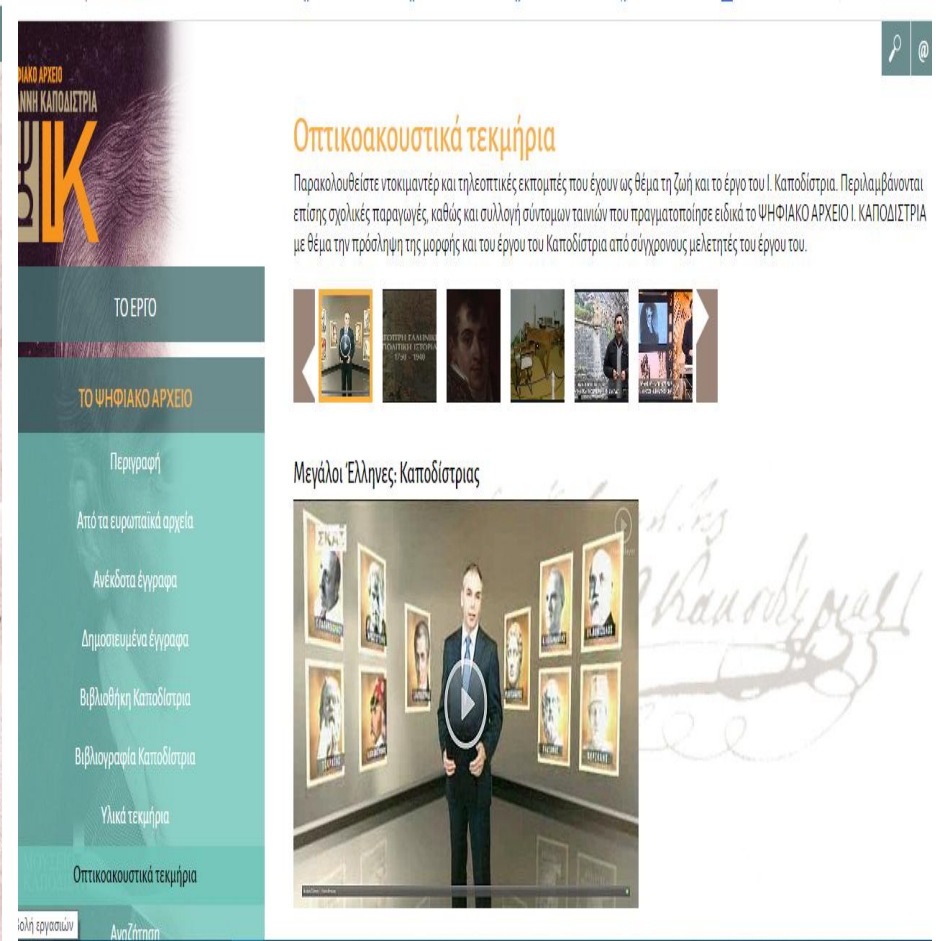
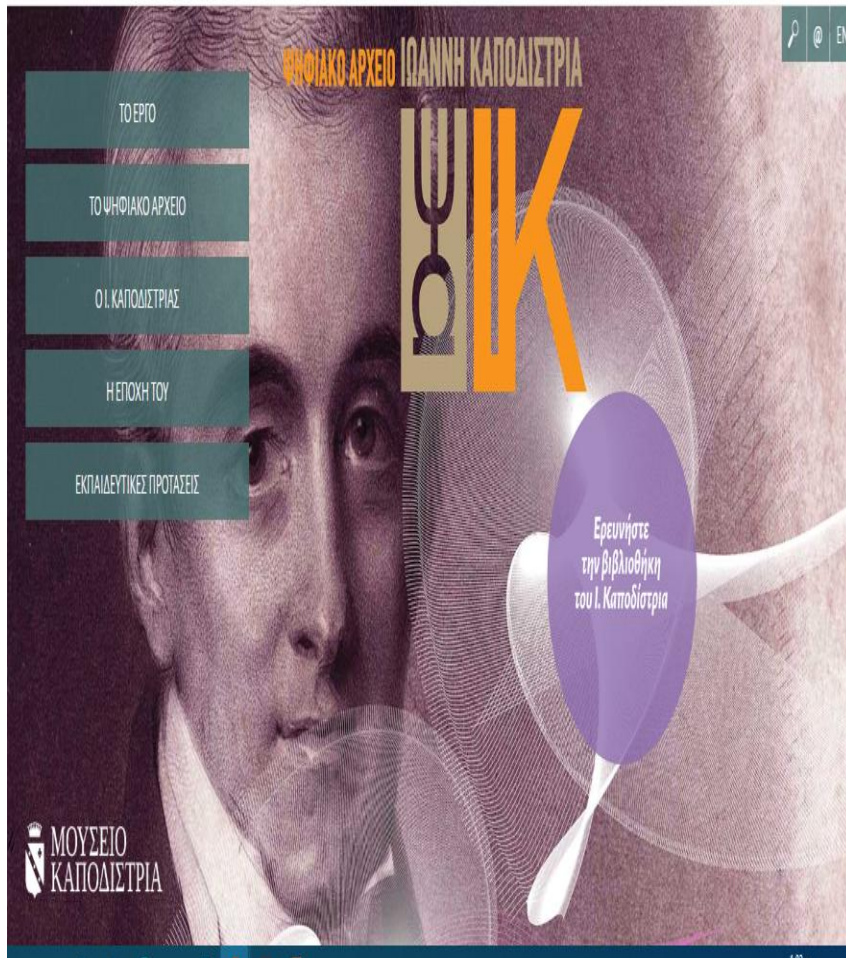
49 min

Σκηνοθεσία Γιάννης Γκεργκεβίτσας , Μουσική Μαρία Μπούα
Έρευνα Μαρία Μπούα , Mirjan Films ©2022

Ψηφιακά τεκμήρια και αρχεία

<https://kapodistrias.digitalarchive.gr/#>

Επεξεργασία και Ερμηνεία Πηγών

- Η 1. τα οποία επισημαίνει...
- I. Τοποθέτηση της πηγής στο ιστορικό της πλαίσιο
1. Ποιος/α υπήρξε ο/η δημιουργός της μαρτυρίας και τι γνωρίζουμε γι' αυτόν/ήν;
 2. Πού και πότε δημιουργήθηκε;
 3. Ποιος υπήρξε ο σκοπός της δημιουργίας της;
 4. Ποιο το κοινό στο οποίο απευθυνόταν και τι γνωρίζουμε γι' αυτό;
- II. Κατάταξη της πηγής
1. Τι είδους είναι;
 2. Δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια των παραστάσεων που αποκονίζει; Των φαινομένων που περιγράφει ή αναλύει; Των πόνων που εμπεριέχει; Των πληροφοριών που διασώζει; κλπ.
 3. Είναι μεταγενέστερη μαρτυρία; Πόσο μεταγενέστερη; Σε ποιές άλλες πηγές στηρίχθηκε;

Ταμίσογλου, Χ.(2021). ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ. Από τις
θεωρητικές στις εκπαιδευτικές της εκφάνσεις. Αθήνα:
Εκδόσεις Gutenberg.

